

УДК 340.1:338.1

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.06>

Кірін Р.С.

*доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»*

СУЧАСНІ СИСТЕМОУТВОРЮЮЧІ НАПРЯМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ МІСТА

Постановка проблеми. З часів, коли проєкт «Відкрите місто» був лише краудсорсинговою інтернет-платформою для взаємодії мешканців з місцевою владою та комунальними підприємствами, а також для самоорганізації громадян, він суттєво трансформувався і набув набагато ширшого змісту.

Раніше основне призначення електронного (далі – е-) інструменту «Відкрите місто» полягало в інформуванні влади мешканцями про актуальні проблеми благоустрою. Цей ресурс наблизив місцеву владу до громадян та створив дієвий механізм їх взаємодії у вирішенні найбільш гострих місцевих проблем у сфері житлово-комунального господарства, благоустрою та інших питань населення міст [1].

Проте, впровадження проєктів, пов'язаних із розвитком відкритості українських міст, свідчить, що навіть з довоєнних часів вони просувалися вкрай повільно та в обмежених напрямках.

Так, наприклад, Реєстр заявок на вирішення комунальних питань (дефектів у галузі житлово-комунального господарства та містобудування, архітектури, земельних питань), створений Дубенською міською радою, востаннє оновлював дані 10.06.2021 р. [2].

Одеська міська рада дев'ять років тому затвердила програму «Електронне відкрите місто» [3], виконання якої також зіткнулося із низкою як об'єктивних так і суб'єктивних проблем, але при цьому засвідчило стійкий намір реалізувати у місті положення державної політики з розвитку інформаційного

суспільства (далі – ІС) та впровадження європейських стандартів е-самоврядування, подальшого вдосконалення інформаційної інфраструктури міста.

Важливою складовою згаданої муніципальної програми стало визначення правової бази, яка покликана забезпечити становлення ІС, створення можливостей для розвитку людини, подальшу демократизацію, забезпечення конкурентоспроможності, а саме: закони України про: – місцеве самоврядування в Україні; – Основні засади розбудови ІС в Україні на 2007-2015 рр.; – Національну програму інформатизації; – інформацію; – е-документи та е-документообіг; – Концепцію Національної програми інформатизації; – захист персональних даних; – доступ до публічної інформації; – захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; – адміністративні послуги; – регулювання містобудівної діяльності; – цифровий е-підпис, а також згідно зі Стратегією розвитку ІС в Україні і Стратегією економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 р.

Водночас, слід відмітити, що з часу прийняття цієї програми, окремі нормативно-правові акти втратили чинність, зазнали змін та доповнень, але й зараз складають основу на засадах якої розвивається політика е-демократії, е-урядування в цілому та е-міст зокрема. Крім того, важливими аспектами зазначеної та багатьох інших програм розвитку відкритих міст є відсутність галузевої системності

актів законодавства, що покладені в їх основу, а також врахування сучасних викликів, пов'язаних із необхідністю постпандемічного та постмілітарного відновлення.

У зв'язку з цим, метою написання статті стало аналіз та визначення сучасних системоутворюючих напрямів правового забезпечення відкритості міст.

Виклад основного матеріалу. Відповідаючи на питання, яке стосується основних проблем, пов'язаних з розумними містами, Едуард Геффрей (Edouard Geffray) слушно зауважив, що ми повинні мати на увазі кілька основних засадничих положень [4]:

1) персональні дані в певному сенсі є атомами розумного середовища, з яких формуються розумні міста; дані самі по собі не роблять місто розумним, але вони забезпечують його інтелект, тобто вони забезпечують розумні міські послуги, оптимізуючи транспортні, енергетичні та водопостачальні послуги;

2) перші розумні міста почали з'являтися завдяки плановому підходу (зверху вниз), який мав прискорити процес їх цифровізації; здебільше ці міста були новими, в яких влада впроваджувала розумні технології разом з приватними постачальниками послуг; з появою приватних або асоціативних зацікавлених сторін, які позиціонували себе поміж громадянами і традиційними зацікавленими сторонами в адміністрації міст, виникла нова динаміка переходу від централізованого обґрунтування до більш інноваційного балансу між підходами «зверху вниз» і «знизу вгору»; новий інтерфейс, свого роду тонкий прошарок між існуючими системами, обумовив розвиток більш змішаного міського середовища, яке стало менш плановим і більш інноваційним;

3) третій загальний аспект стосується більш конкретно ролі публічної влади та публічних послуг, адже посилення політики відкритих даних і даних, що становлять загальний інтерес, потенційно має дуже позитивний вплив на міські державні послуги,

оскільки вони відповідають відомим законам Роллана, що визначають державні послуги: безперервність, якість, універсальність; тут ми бачимо, що поєднання підходів «знизу-вгору» і централізованої політики «зверху-вниз» є найбільш перспективним; цей взаємозв'язок між державним і приватним секторами може реально сприяти досягненню якості, універсальності та безперервності послуг.

На думку вітчизняної науковиці Л.О. Жилінської для України найближчим часом доцільним є варіант економічного розвитку, орієнтований на створення принципово нової технічної бази виробництва, прийняття smart-рішень, впровадження політики «відкритих міст», формування людського капіталу, здатного ефективно використовувати новітні інформаційні технології (далі – ІТ). При цьому впровадження політики «відкритості міста» та цифровізації міст України потребує: – активної підтримки Урядом подальшого розвитку та стимулювання інновацій; – тісної взаємодії державного та недержавного секторів для ініціювання, модифікації та розповсюдження smart-технологій; – визначення механізмів фінансування smart-технологій; – координації взаємодоповнюваної інноваційної діяльності, яка здійснюється університетами та науково-дослідними інститутами, державними установами, галузевими асоціаціями тощо, а також впровадження механізмів співпраці та партнерських відносин з виробничим сектором [5, с. 23].

Безумовно, згадані вектори інноваційного, технологічного, фінансово-економічного, науково-виробничого забезпечення політики «відкритості міста» є необхідними, проте, не менш актуальним вбачається й її правове забезпечення. При цьому, не можна не помітити характерну особливість даного процесу, який супроводжується випереджаючим розвитком відносин у сфері відкритості міст в порівнянні із законодавчою реакцією на їх врегулювання. Відтак виникає ситуація, коли чинне законодавство відстає від динаміки

цифрових відносин не відповідаючи наявним суспільним реаліям і юридичним фактам. Головним наслідком останніх, як відомо, є цілеспрямований рух конкретних правовідносин, які, в свою чергу, виникають, змінюються і припиняються на підставі тих таки юридичних фактів.

Окремі питання, пов'язані із поняттям «відкрите місто», його правових засад, а також актуальні проблеми термінології, інструментів і цифровізації, що виникають під час регулювання процесів і відносин у сфері відкритості міст, вже були предметом дослідження у попередніх публікаціях [6, 7], але в аспекті системності міського законодавства залишився певний потенціал для подальших пошуків.

Так, у Комплексній міській цільовій програмі «Електронна столиця» на 2019-2023 рр. [8] наведена вище загальна правова база була розширена з посиланням на закон України про основні засади забезпечення кібербезпеки України, а також на такі міжнародні та національні акти як:

1) Загальний регламент про захист даних (General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679GDPR, затверджений Європейським Парламентом 25.05.2018);

2) укази Президента про: – Положення про технічний захист інформації в Україні; – Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 рр.; – виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації; – План реалізації Стратегії кібербезпеки України;

3) постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) про затвердження (схвалення): – Концепції технічного захисту інформації в Україні; – Стратегії розвитку ІС в Україні; – Концепції розвитку е-урядування в Україні; – Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. та плану заходів щодо її реалізації;

4) підзаконні акти Київської міської ради про затвердження: – Стратегії розвитку м. Києва до 2025 р.; – Концепції «КИЇВ СМАРТ СІТІ 2020»; – Плану заходів на 2021-2023 рр. з реалізації Стратегії розвитку м. Києва; – Програми соціального та економічного розвитку м. Києва на 2021-2023 рр.

Цільова програма е-міста розроблена з метою впровадження інновацій, створення та розвитку інформаційно-комунікаційних (далі – ІК) технологій, формування інформаційних е-ресурсів, розвитку ІС, розширення переліку е-сервісів та послуг у м. Києві для населення та бізнесу, забезпечення захисту міських інформаційних ресурсів від кіберзагроз, вирішення проблемних питань у визначених секторах міського господарства шляхом реалізації міських проєктів у сфері цифровізації, цифрових інновацій, е-урядування та е-демократії.

Зокрема, такими основними напрямками визначено: 1) Транспорт та стала міська мобільність – провадження принципів сталої міської мобільності; підвищення безпеки дорожнього руху, підвищення ефективності управління транспортною системою міста; 2) Охорона здоров'я та здоровий спосіб життя – забезпечення якісної та доступної медицини; 3) Освіта – підвищення рівня забезпеченості освітньою інфраструктурою та її оновлення відповідно до вимог часу; 4) Безпека та цивільний захист – зниження рівня злочинності; 5) Навколишнє середовище та управління відходами – залучення громадян до процесів формування, реалізації та контролю міської політики; 6) Міське самоврядування – реалізація концепції Kyiv Smart City, підвищення ефективності та прозорості роботи міських органів влади і служб.

Наступну Програму було розроблено у зв'язку із закінченням терміну дії програми «Електронна столиця» та з урахуванням результатів реалізації проєктів, які виконувалися протягом 2019-2023 рр. [9]. Її метою визначено цифрову трансформацію (далі – ЦТ) у різних секторах міського господарства

та процесів управління, впровадження інновацій, розвиток інформаційної е-інфраструктури столиці, забезпечення функціонування ІК систем та е-сервісів, створення системи кіберзахисту міських інформаційних е-ресурсів.

У порівнянні із попередньою, цільова програма «Цифровий Київ», окрім вже згаданих, спиралася на: – Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 рр. (постанова КМУ від 05.08.2020); – Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р. (розпорядження КМУ від 14.04.2021); – Стратегію реформування державного управління України на 2022-2025 рр. (розпорядження КМУ від 21.07.2021); – Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 рр. (Указ Президента України від 27.09.2021) тощо.

Крім того, пандемічне та мілітарне навантаження кардинально вплинуло як на динаміку розвитку е-міст, їх відкритість так і на правове забезпечення цього проєкту загалом. Розвиток муніципального, а так само й міського законодавства, супроводжувався прийняттям важливих законодавчих актів, спрямованих на подальше становлення інституту смарт-сити законодавства та забезпечення відкритості міст, як то:

1) закони України про: – е-ідентифікацію та довірчі е-послуги (від 05.10.2017); – е-комунікації (від 16.12.2020); – надання публічних (публічних е-послуг) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні (від 05.11.2021); – Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах е-комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (від 16.12.2021); – адміністративну процедуру (від 17.02.2022); – Національну програму інформатизації (від 01.12.2022); – внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення та цифровізації процедури оцінки впливу на довкілля (від 13.07.2023) тощо;

2) постанови і розпорядження КМУ про: – Положення про набори даних, які підлягають

оприлюдненню у формі відкритих даних, Порядок щорічної оцінки стану оприлюднення та оновлення відкритих даних розпорядниками інформації на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (від 21.10.2015); – Порядок функціонування єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад (далі – ТГ) (від 23.05.2023); – Порядок визначення територій відновлення, Порядок розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку ТГ (від 18.07.2023); – функціонування Реєстру публічних е-реєстрів (від 01.09.2023); – деякі питання надання комплексної публічної е-послуги «е-Підприємець» (від 07.11.2023); – план дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» у 2023-2025 рр. (від 17.11.2023) тощо.

Тобто, сучасне вітчизняне законодавство стало більш активно розвиватися не лише у стратегічно-концептуальному аспекті, а й охоплювати конкретні напрями е-діяльності та розширювати суб'єктне коло відповідних е-відносин. Ця тенденція прослідковується як на державному так і на місцевому, у тому числі міському, рівнях.

Цікавою вбачається відповідь вчених Катарського університету (Qatar University) на питання про те, що таке законодавство про розумні міста. На їх думку – це низка правових кодексів, які впливають на планування, розвиток і регулювання специфічних особливостей, що застосовуються до концепції розумного міста. Здавалося б, ми вже маємо тисячолітній досвід регулювання міських просторів. Однак технологічні виклики розумних міст також призвели до необхідності оновлення та розробки законів. Автори зазначають, що політики, які розробляють регуляторну політику, повинні виходити за рамки очевидних і безпосередніх переваг розумних міст, щоб охопити повну картину потенційного впливу на регуляторні та політичні процеси [10].

Італійські науковиці М. Бьязіотті та Р. Наннуччі (M. Biasiotti, R. Nannucci) у своїй статті наголошують для того, щоб повною мірою використовувати ресурси е-демократії та е-урядування, громадяни повинні мати базовий рівень технологічної, правової та політичної грамотності. Завдяки технологічній грамотності, зокрема, вони зможуть отримати доступ до мережі для аналізу всіх джерел інформації, що містяться в телематичних мережах, завдяки правовій грамотності вони зможуть усвідомити свої права та обов'язки в суспільстві знань, і, нарешті, завдяки політичній грамотності вони зможуть взаємодіяти та вести дискусії з місцевими установами та адміністрацією. Право на цифрову грамотність як освіту впродовж життя стає фундаментальним для розвитку суспільства знань і, крім того, являє собою еволюцію основоположного права на освіту [11, с. 279].

На думку вітчизняних експертів донедавна е-демократія трактувалася як така, що передбачає залучення громадян до вирішення соціально-політичних завдань на різних рівнях – від місцевого до загальнодержавного – шляхом застосування сучасних ІТ. Цифрові технології дають можливість здійснювати демократичне представництво, регулярно проводити плебісцити, з'ясовувати позиції громадян з актуальних питань, що дає змогу суспільству бути постійно включеним у процес прийняття політичних рішень. Однак сьогодні її розуміння є значно ширшим, включає й горизонтальні зв'язки між інститутами громадянського суспільства, передбачає впровадження такого набору інструментів, як: е-доступ до публічної інформації сприяє прозорості влади; – е-петиції, е-консультації, е-голосування, е-вибори підвищують рівень політичної участі; – різноманітні е-форуми, е-дискусії, е-агітація, е-опитування як механізми залучення до обговорення суспільно актуальних питань, сприяють підвищенню політичної обізнаності та формуванню громадянської позиції [12].

Безумовно зазначену сукупність е-інструментарію та відносин щодо його реалізації

необхідно визнати одними з сучасних напрямів правового забезпечення не лише на рівні е-держави (е-країни), е-суспільства, а й на рівні е-регіону, е-громади, е-міста.

Так, наприклад, SocialBoost за підтримки Міністерства цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) та Програми «U-LEAD з Європою» запускає акселераційну програму для громад та допоможе створити й реалізувати проекти ЦТ. Програма передбачає висвітлення тем цифрової економіки, розвитку діджитал-навичок, розбудови цифрової інфраструктури в громадах та діджиталізація публічних послуг [13].

Пріоритетними напрями та завданнями (проектами) ЦТ на період до 2023 р. були й залишаються такі сфери як [14]: – юстиція; – охорона здоров'я; – розвиток ТГ та територій; – економіка та торгівля; – фінанси; – захист довкілля та природних ресурсів; – соціальна політика; – освіта і наука; – реінтеграція; – культура та інформаційна політика; – оборона; – соціальний захист ветеранів, осіб, як мають особливі заслуги; – енергетика; – закордонні справи; – внутрішні справи; – сільське господарство; – інфраструктура; – молодь і спорт; – державне майно; – конкурентна політика; – статистика; – кіберзахист; – засади ЦТ.

Не важко помітити, що наведені пріоритетні напрями безпосередньо пов'язані із назвами суб'єктів схеми спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади КМУ через відповідних членів КМУ [15]. Тож, логічно виглядає пропозиція пов'язати ці напрями та відповідні завдання із наявним (рекомендаційним) переліком структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій [16].

Дійсно, динаміка розвитку відкритих міст наразі кардинально змінилася. Сучасні «відкриті міста», серед іншого, передбачають наявність трьох базових складових: 1) е-інструментарій – створення певної індустрії у сфері ІК-технологій; 2) е-комунікація – роз-

робка механізму взаємовідносин між владою та населенням; 3) е-компетентності – забезпечення можливості та здатності використання сучасних цифрових технологій у повсякденному міському житті.

Щодо останніх на сьогодні наявна необхідність забезпечення готовності суспільства до таких процесів, опанування ним ключових комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері ІК- та цифрових технологій (цифрова компетентність) [17].

Політика відкритості міста може генерувати різні ініціативи приватного, державно-приватного партнерства, а також співробітництва ТГ, але зазвичай воно функціонує під егідою відповідного органу місцевого самоврядування (далі – ОМС). Органи представницької та безпосередньої форм демократії мають і мусять виступати основною рушійною силою створення та діяльності відкритого міста на засадах вигідних взаємовідносин із приватним ІТ- та е-технологічним бізнесом. Інноваційну складову відкритого міста слід сприймати, перш за все, як сервіс для ОМС, який впроваджений з метою полегшення здійснення його повноважень щодо надання державних і муніципальних послуг, а також налагодження відносин між чиновниками, бізнесом та мешканцями міста. Саме тому наявні (місцевий референдум, місцеві ініціативи, громадські слухання, загальні збори громадян, органи самоорганізації населення, громадське обговорення, консультативне опитування) та передові (краудфандинг, краудсорсинг) форми залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування можуть стати вагомою підтримкою в розвитку та впровадженні політики відкритого міста.

Наприкінці минулого року Мінцифри презентувало «Стратегію розвитку інновацій» України до 2030 р., в якому розписані основні напрями та кроки для економічного й технологічного розвитку України у 2024–2030 рр. Для її втілення планують визначити орган,

який відповідатиме за формування політики інновацій. Також при Мінцифри мають створити Раду інновацій за участі представників держорганів, науковців, міжнародних партнерів та інших [18].

Нарешті, в процесі розвитку правового забезпечення відкритості міста і розробки його перспективних системоутворюючих напрямів пропонується враховувати пріоритети Цифрової стратегії Європейської Комісії (European Commission Digital Strategy) [19], де конкретизується шлях до Цифрового десятиліття (Europe's Digital Decade), який, в свою чергу, керується «Цифровим компасом до 2030 року» (2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade) – планом досягнення цифрової трансформації економіки та суспільства ЄС.

Зокрема йдеться про: 1) цифрові партнерські відносини; 2) пріоритет цифрової взаємодії; 3) розширення цифрових прав і можливостей; 4) цифровий суверенітет і автономію; 5) цифрову безпеку та стійкість.

При цьому в Цифровій стратегії визначені: 1) стратегічні завдання щодо сприяння: 1.1) розвитку цифрової культури; 1.2) формуванню цифрової політики ЄС; 1.3) цифровій трансформації, орієнтованій на бізнес; 1.4) забезпеченню бездоганного цифрового середовища; 1.5) підтримки екологічної, безпечної та стійкої інфраструктури; 2) корпоративні завдання щодо сприяння: 2.1) лідерству в цифровому середовищі; 2.2) ІТ корпоративному управлінню; 2.3) визначенню місця та повноважень учасників цифрової трансформації; 2.4) формуванню адекватних ресурсних можливостей; 2.5) чіткій визначеності корпоративної архітектури; 2.6) відстеженню прогресу цифровізації.

Подальша перспектива досліджень за обраною темою полягає в спробі систематизації та можливої кодифікації джерел смарт-сіті права як структурної складової Цифрового кодексу України.

Висновки. Таким чином проведений аналіз та визначення сучасних системоутворюю-

ючих напрямів правового забезпечення відкритості міст дозволили зробити наступні узагальнення.

1. Виявлено, що впровадження проєктів, пов'язаних із розвитком відкритості українських міст навіть з довоєнних часів просувається вкрай повільно та в обмежених напрямках. Інноваційний, технологічний, фінансово-економічний, науково-виробничий напрями забезпечення політики «відкритості міста» не завжди корелюють із відповідним правовим забезпеченням. Характерною особливістю даного процесу є випереджаючий розвиток відносин у сфері відкритості міст в порівнянні із законодавчою реакцією на їх врегулювання.

2. Встановлено, що сучасну нормативно-правову базу, на засадах якої розвивається політика е-демократії, е-урядування в цілому та е-міст зокрема, складають міжнародні та національні акти. Останні представлені законами України, указами Президента України, постановами та розпорядженнями уряду, наказами профільних міністерств та відомств, актами органів місцевого самоврядування. Проте програми розвитку відкритих міст недостатньо враховують галузеву системність актів законодавства, що покладені в їх основу, а також сучасні виклики, пов'язані із необхідністю постпандемічного та постмілітарного відновлення.

3. Визначено, що пандемічне та мілітарне навантаження кардинально вплинуло на динаміку розвитку е-міст, їх відкритість та правове забезпечення цього проєкту загалом. Розвиток муніципального, а так само й міського законодавства, супроводжувався прийняттям важливих законодавчих актів, спрямованих на подальше становлення інституту смарт-сити законодавства та забезпечення відкритості міст. Сучасне вітчизняне законодавство стало більш активно розвиватися не лише у стратегічно-концептуальному аспекті, а й охоплювати конкретні напрями е-діяльності та розширювати суб'єктне коло відповідних е-відносин. Ця тенденція прослідко-

ується як на державному так і на місцевому, у тому числі міському, рівнях.

4. Встановлено, що визначені урядом пріоритетні напрями цифрової трансформації безпосередньо пов'язані із назвами центральних органів виконавчої влади, тому логічною виглядає пропозиція пов'язати ці напрями та відповідні завдання із наявним (рекомендаційним) переліком структурних підрозділів місцевої влади. Наявну сукупність е-інструментарію та відносин щодо його реалізації необхідно визнати одними з сучасних напрямів правового забезпечення не лише на рівні е-держави (е-країни), е-суспільства, а й на рівні е-регіону, е-громади, е-міста. Сучасні «відкриті міста», серед іншого, передбачають наявність трьох базових складових: – е-інструментарій; – е-комунікація; – е-компетентності.

5. Аргументовано, що політика відкритості міста може генерувати різні ініціативи приватного, державно-приватного партнерства, а також співробітництва територіальних громад, за кураторства органів місцевого самоврядування. Органи представницької та безпосередньої форм демократії повинні виступати рушійною силою створення та діяльності відкритого міста на засадах вигідних взаємовідносин із приватним ІТ- та е-технологічним, інноваційним бізнесом, чиновниками та мешканцями міста. Саме тому наявні та передові (краудфандинг, краудсорсинг) форми залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування можуть стати вагомими підтримкою в розвитку та впровадженні політики відкритого міста.

6. Запропоновано в процесі розвитку правового забезпечення відкритості міста і розробки його перспективних системоутворюючих напрямів враховувати пріоритети Цифрової стратегії Європейської Комісії (European Commission Digital Strategy), де конкретизується шлях до Цифрового десятиліття (Europe's Digital Decade), який, в свою чергу, керується «Цифровим компасом до 2030 року» (2030 Digital Compass: the

European way for the Digital Decade). Планом досягнення цифрової трансформації економіки та суспільства ЄС визначені основні її напрями: – цифрові партнерські відносини; –

пріоритет цифрової взаємодії; – розширення цифрових прав і можливостей; – цифровий суверенітет і автономія; – цифрова безпека та стійкість.

Анотація

У статті на основі проведеного аналізу та визначення сучасних системоутворюючих напрямів правового забезпечення відкритості міст. Виявлено, що його характерною особливістю є випереджаючий розвиток відносин у сфері відкритості міст в порівнянні із законодавчою реакцією на їх врегулювання. Встановлено, що сучасну нормативно-правову базу, на засадах якої розвивається політика е-демократії, е-урядування в цілому та е-міст зокрема, складають міжнародні та національні акти. Сучасне вітчизняне законодавство стало більш активно розвиватися не лише у стратегічно-концептуальному аспекті, а й охоплювати конкретні напрями е-діяльності та розширювати суб'єктне коло відповідних е-відносин. Ця тенденція прослідковується як на державному так і на місцевому, у тому числі міському, рівнях. Встановлено, що визначені урядом пріоритетні напрями цифрової трансформації безпосередньо пов'язані із назвами центральних органів виконавчої влади, тому логічно виглядає пропозиція пов'язати ці напрями та відповідні завдання із наявним (рекомендаційним) переліком структурних підрозділів місцевої влади. Сучасні «відкриті міста», серед іншого, передбачають наявність трьох базових складових: – е-інструментарій; – е-комунікація; – е-компетентності. Аргументовано, що політика відкритості міста може генерувати різні ініціативи приватного, державно-приватного партнерства, а також співробітництва громад, за лідерства органів місцевого самоврядування. Органи представницької та безпосередньої форм демократії повинні виступати рушійною силою створення та діяльності відкритого міста на засадах вигідних взаємовідносин із приватним ІТ- та е-технологічним, інноваційним бізнесом, чиновниками та мешканцями міста. Запропоновано в процесі розвитку правового забезпечення відкритості міста і розробки його перспективних системоутворюючих напрямів враховувати пріоритети Цифрової стратегії Європейської Комісії (European Commission Digital Strategy), де конкретизується шлях до Цифрового десятиліття (Europe's Digital Decade), який, в свою чергу, керується «Цифровим компасом до 2030 року» (2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade).

Ключові слова: правове забезпечення, відкрите місто, розумне місто, цифровізація, е-урядування, е-демократія.

Kirin R.S. Modern system-forming directions of legal support for city openness

Summary

The article is based on the analysis and identification of the current system-forming directions of legal support for openness of cities. It is found that its characteristic feature is the outstripping development of relations in the field of openness of cities compared to the legislative response to their regulation. The author establishes that the current regulatory framework on the basis of which the policy of e-democracy, e-government in general and e-cities in particular is developed is composed of international and national acts. Modern domestic legislation has begun to develop more actively not only in the strategic and conceptual aspect, but also to cover specific areas of e-activities and expand the subject circle of relevant e-relations. This trend can be observed both at the state and local, including city, levels. It has been established that the priority areas of digital transformation identified by the government are directly related to the names of central executive authorities, so it seems logical to link these areas and the corresponding tasks to the existing (recommendatory) list of structural units

of local authorities. Modern "open cities," among other things, include three basic components: – e-tools; – e-communication; – e-competencies. It is argued that the city's openness policy can generate various initiatives of private, public-private partnerships, as well as community cooperation, with the leadership of local governments. Bodies of representative and direct forms of democracy should be the driving force behind the creation and operation of an open city based on beneficial relationships with private IT and e-technology, innovative businesses, officials and city residents. The author suggests that in the process of developing the legal framework for the city's openness and developing its promising systemic areas, the priorities of the European Commission Digital Strategy should be taken into account, which specifies the path to Europe's Digital Decade, which, in turn, is guided by the 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade.

Key words: legal support, open city, smart city, digitalization, e-government, e-democracy.

Список використаних джерел:

1. Відкрите місто. URL: <https://oldegap.eef.org.ua/projects/vidkryte-misto/>
2. Реєстр заявок «Відкрите місто». URL: <https://data.gov.ua/dataset/reiestr-zayavok-vidkrite-misto>
3. Про затвердження Міської програми «Електронне відкрите місто» м. Одеси на 2015 – 2018 роки : рішення Одеської міської ради від 16.04.2015 р. № 6508-VI. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/OD150116>
4. Edouard Geffray and Jean-Bernard Auby (2017). The political and legal consequences of smart cities. *Field Actions Science Reports. Smart Cities at the Crossroads. Special Issue 16*, p. 11-15.
5. Жилінська Л.О. Пріоритетні напрями щодо заходів з відновлення та розвитку України у сфері впровадження політики «відкритості міста». *Modern engineering and innovative technologies. 2022. Вип. 22. Ч. 2. С. 21-24.* DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-22-02-030>
6. Роман Кірін, Володимир Шеховцов. «Відкрите місто»: поняття та правові засади. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences, 2022, № 2. С. 96-103.* DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-16>
7. Роман Кірін, Володимир Шеховцов. Актуальні проблеми регулювання процесів і відносин у сфері відкритості міст: термінологія, інструменти, цифровізація. *Knowledge, Education, Law, Management. 2022, № 6 (50). С. 190-200.* DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.6.30>
8. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» на 2019 – 2023 роки : рішення Київської міської ради від 18 грудня 2018 р. № 461/6512. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR182319>
9. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Цифровий Київ» на 2024 – 2025 роки : рішення Київської міської ради від 7 грудня 2023 р. № 7516/7557. <https://ips.ligazakon.net/document/MR231509>
10. What is City Legislation? (31.08.2023). URL: <https://www.tomorrow.city/what-is-smart-city-legislation/>
11. Biasiotti, M.A., Nannucci, R. (2004). Learning to Become an E-citizen: The European and Italian Policies. In: Wimmer, M.A. (eds) *Knowledge Management in Electronic Government. KMGov 2004. Lecture Notes in Computer Science, vol. 3035.* pp. 269–280. Springer, Berlin, Heidelberg. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-540-24683-1_27
12. Светлана Топалова, Максим Фоломеев. Е-выборы та е-голосование: потенциальные преимущества та виклики (24.04.2020). URL: https://lb.ua/blog/svetlana_topalova/456060_evibori_egolosovannya.html
13. Більше нових проєктів та інновацій: акселераційна програма цифровізації громад від Мінцифри, Програми «U-LEAD з Європою» та SocialBoost. (31.01.2023). URL: <https://www.>

- kmu.gov.ua/news/bilshe-novykh-proektiv-ta-innovatsii-akseleratsiina-prohrama-tsyfrovizatsii-hromad-vid-mintsyfry-prohramy-u-lead-z-ievropoiu-ta-socialboost
14. Деякі питання цифрової трансформації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 365-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D1%80#Text>
  15. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2019 р. № 879). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>
  16. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1336). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-%D0%BF#Text>
  17. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. Офіційний вісник України. 2021. № 21, ст. 955.
  18. Марія Молодковець. Мінцифри представило Стратегію розвитку інновацій України – про що в ній ідеться (15.12.2023). URL: <https://ain.ua/2023/12/15/minczyfry-predstavlylo-strategiyu-rozvytku-innovaczij-ukrayiny/>
  19. Communication to the Commission on 30 June 2022. European Commission digital strategy. Next generation digital Commission. Brussels, C(2022) 4388 final. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/c_2022_4388_1_en_act.pdf